

(mis)trivsel i skolens fællesskaber
- *fællesskaber som element at
vokse og at være i*

v/ Cand.jur og ph.d. i pædagogisk psykologi Helle Rabøl Hansen fra
NO!SE, Network Of Independent Scholars (in) Education.

WWW.Noise-net.com

En tese om en børne- unge tendens i tiden

I dag er gråzonen mellem børn og unge med særlige behov og børn og unge i den "normalen" større end tidligere.

Det særlige og det almindelige nærmer sig hinanden, og stiller spørgsmålet om det sårbare er ved at blive mere *alment* end det er *særligt*?

De 4 elementer for børn- og ungeudvikling i skoletiden

teoretisk ståsted

De 4 elementer som vilkår	Jeg'et og vi'et
Biologiske vilkår	Fysiske kropsvilkår, psykisk-fysiske vilkår, genetiske vilkår i familien.
Hjemme-opvækst vilkår	Kærlighed, tryghed, støtte, fravær af støtte, vold, svigt....
Samfundsvilkår (makro)	Økonomi, strukturer, muligheder, krige, konflikter, medier.....
Skoleklasse /skolens fællesskaber som vilkår (mikro)	Venskaber, oplevelser, uvenskaber, udenforskab, mobning.

De 4 elementer for børn- og ungeudvikling teoretisk ståsted - **fællesskaber**

De 4 elementer som kapital (venligst udlånt af Bourdieu og herefter twistet)	Jeg'et og vi'et
Biologisk kapital	Fysiske kropsvilkår, psykisk-fysiske vilkår, genetiske vilkår i familien.
Hjemme-opvækst kapital	Kærlighed, tryghed, støtte, fravær af støtte, vold, svigt....
Samfundsvilkår (makro samfund)	Økonomi, strukturer, muligheder, krige, konflikter, medier.....
Skoleklasse /skolens fællesskaber (mikro vilkår)	Venskaber, uvenskaber, udenforskab, mobning.

Skoletidens betydning for barnets udvikling

- 10 år af barnets *de facto* liv – 30 år i barnets fornemmelse af tid.
- De første længerevarende relationer (*hvis man får venner – ellers er man tilskuer til andres længerevarende relationer*) og skolens fællesskaber er dermed et vilkår.
- En lokation hvor barnet skal navigere mellem formelle krav og uformelle krav. **De to skoler i skolen.**
- Et skift undervejs i ”de signifikante andre” (Mead).

På mellemtrinnet bliver de
jævnaldrende ”de signifikante
andre” i barnets liv (Frønes 1994).

Tanja

”Jeg fik aldrig en ven i skolen. Jeg har faktisk aldrig haft en veninde.....og selvom jeg var meget alene i skolen, så vidste jeg jo hele tiden, hvad der skete mellem de andre. Jeg var ligesom sådan holde øje-agtig...for ikke at de skulle mobbe mig, men også.....hmmm ja, for at se hvad der skete ligesom”
(Tanja 19 år fortæller om sin skoletid)

Kvantitative nedslag – social trivsel i skolealderen

Hver 4. barn i 8. klasse føler sig ensom (Svenden et al 2019)

20% af de 13 til 15 årige har angstsymptomer (Review af Syddansk Universitetscenter 2019)

25% af de 13 til 15 årige har depressive symptomer (Review af Syddansk Universitetscenter 2019)

Af de tre følsomme perioder i barnets liv (de første 3 år / de første skoleår /puberteten) – her fremstår de første skoleår som år med forhøjet stressrisiko. 6% af eleverne i de første skoleår føler sig pressede. I mellemtrinnet er tallet steget til 14 % (Review af Psykiatrifonden 2017)

8. Klasse pres: 21% af eleverne oplever sig ofte pressede (53% oplever sig engang imellem presset) (Børnerådet 2019)

Kvalitative nedslag og iagttagelser – social trivsel i skolealderen i nyere tid

Blandede trivselsbilleder - at trives hjemme og ikke i skolen og vice versa (Hansen, Henningsen & Kofoed 2013). Skolen ER kontekst ligesom hjemmet for barnets trivsel.

Elevernes forhold til skoleklassen er den afgørende indikator for frekvensen af mobning (Hansen, Henningsen & Kofoed 2013)

Unge ramt af skolesorg (Hansen & Kofoed 2018)

SKOLEENSOMHED er en af de mest påtrængende trivselsproblemer (Hansen & Nielsen in press)

”jamen” om trivselsundersøgelser

- Kan trivsel måles?
- Vi finder det vi søger efter (Big data dilemma)
- Det er blevet mere legitimt at tale om psykisk trivsel og derfor får vi højere tal.

Det ligner et sted, hvor vi har været før..

Der var engang et ungt børneråd...1998...

- I 1998 viser en WHO undersøgelse, at Danmark har skandinavisk rekord i antal mobbede skoleelever. Hver 4. elev mellem 11 og 15 år svarede "ja" til, at de var blevet mobbet indenfor de sidste to måneder (Hansen 2011).
- Rundbordsmøde i Børnerådet.
- Diskurser i debatten.....:

Udtalelser om skolemobning 1998-”klip”

- ”Eleverne ved ikke helt, hvad de svarer på i undersøgelser om mobning” ....
- ”Ordet mobning er ikke godt, for vi har ikke en fælles forståelse af mobning?”
- ”Når vi italesætter mobning, ja så påberåbes mobning”
- ”Ordet er negativt ladet, vi skal hellere kalde det trivsel....konflikt....chikane.....”

Ikke desto mindre

- I dag betvivles antimobbeopgaven i skolerne ikke i et væsentligt omfang.
- Alle børneretslige NGO'er i DK har arbejdet med antimobning siden 1998.
- Lovgivning fra 2009 har gjort handleplaner mod mobning pligtigt for folkeskoler..
- Og for privatskoler i 2017. National klageadgang indføres.
- Mange skoler er igang med et praksisarbejde for at forebygge mobning.
- Skolebørnsundersøgelserne viser historisk lave mobbetal i DK (2019)

Hvad har vi lært af diskursernes kamp?

- At begreber om sociale fænomener ofte er flydende betegner, der kalder til diskussion.
- Begreber vedligeholdes ved diskussion men.....
- **Der er en etisk fordring at tage i hånden:**
  - Mistrivsel som det ser ud fra den adspurgtes perspektiv.
  - Børne- og ungeperspektiver.
  - At balancere mål og målgruppe.

Lea

”Jeg var vel det man kalder et meget stille barn. Jeg kan ikke komme i tanke om, at jeg ligesom selv synes det var et problem, men jeg har fået af vide, at pædagogerne i børnehaven troede jeg var sådan lidt tilbage. Og så da jeg kommer i skole, så får jeg hele tiden af vide, at jeg skal sige noget mere. Jeg har det ikke dårligt med mig selv, men efterhånden mærker jeg, at man hele tiden synes jeg er forkert. Så begynder jeg ikke at ville i skole, det bliver værre og værre, og jeg begynder at blive bange hele tiden” *(Lea 17 år der har angst fortæller om grundskoletiden)*

Lea

”Jeg var vel det man kalder et meget stille barn. Jeg kan ikke komme i tanke om, at jeg ligesom selv synes det var et problem, men jeg har fået af vide, at pædagogerne i børnehaven troede jeg var **sådan lidt tilbage**. Og så da jeg kommer i skole, så får jeg hele tiden af vide, at jeg skal **sige noget mere**. Jeg har det ikke dårligt med mig selv indeni, men efterhånden mærker jeg, at andre hele tiden synes **jeg er forkert**. Så begynder jeg ikke at ville i skole, det bliver værre og værre, og jeg begynder at blive bange hele tiden” (*Lea 17 år der har angst fortæller om grundskoletiden*)

Det svære klasseværelse..

- ”Der sidder nogle børn der slet ikke kan følge med. Der sidder også nogle voldsom udadreagerende drenge. Så er der de helt passive og isolerede elever, en del angst og endelig dem der har en overset diagnose måske en ADHD eller andet.”

(En PPR ansat i 2017)

Hvem er så tilbage?

Hvorfor stiger mental mistrivsel hos børn og unge – *skærpede modsætninger*

- Unge har siden 1950'erne været en befolkningsgruppe, der skilte sig ud og med særlige (og usikre) identitetssøgninger.
- Et billede: Unge er i transit. De er gået fra at stå på og af et trinbræt til at befinde sig i en gigantisk transithal af krydsende gates
- ”På den ene side – og på den anden side modsætninger” :.....

Modsatrettede balanceringer

- På den ene side ser voksensamfundet unge som transitindivider. *På den anden side er den unge (også) optaget af at trives nu og her.*
- På den ene side er de unge, børn efter revelsesrettens afskaffelse og generelt set fra hjem med mere demokratisk børnesyn end tidligere. *På den anden side opleves de ofte som egoistiske med curlingforældre.*
- På den ene side mødes de unge af mee-too bevægelsens krav om anstændighed mellem køn. *På den anden side mødes de af kulturel seksuel objektgørelse. Eksempel: Paradise hotel entré*
- På den ene side hører børn og unge, at de har alle muligheder. *På den anden side oplever mange sig præstationspressede. (Skift i skyldtænken).*

Det voldsomme modsatrettede skaber...

Sårbarheder.....

Er det sårbare altid et problem?

Sårbarhedernes paradoks hos børn og unge

Træk	Styrke kan være.....	Udfordring kan være..
Det observerende	Forstår, gennemskuer, ser...	Bange for det observerende
Det følsomme	Reflekterer, expressive udtryksformer..	Ingen filter
Det fremadanalyserende	Reflekterende, analyserende	Bange for det potentielle

Hvad er skoletrivsel? – Nyt begreb

"De tre V'er"	Visioner for skolen
Velvære: <i>psykisk og fysisk trivsel</i>	Trivsel skabes og udfordres her
Virke: <i>at få adgang til deltagelse</i>	Fællesskabende undervisning – fællesskabende didaktik
Vellidthed: <i>at mødes med anerkendelse og udvidet tolerance</i>	Udfordre skolensomhed, elevansvar for at tage kammeraternes trivsel på sig, diversitet som pædagogik

Læs mere om sårbare unge her:

- <https://politiken.dk/debat/art7323135/Vi-har-brug-for-saerbare-unge>

Læs mere om mobning og skoleklassekultur

[https://unipress.dk/udgivelser/m/mobning-\(1\)/](https://unipress.dk/udgivelser/m/mobning-(1)/)

